

ЛІТЕРАТУРА:

1. Заворотных Е.Н. Социально-психологические особенности одиночества как субъективного переживания : дисс. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.05 «Социальная психология» / Е.Н. Заворотных. – СПб., 2009. – 254 с.
2. Мовчан М.М. Феномен самотності як проблема

буття особистості в соціальному середовищі : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури» / М.М. Мовчан. – К., 2008. – 16 с.

3. Наталушко І.Ю. Самотність та усамітнення через призму творчості / І.Ю. Наталушко // Практична психологія та соціальна робота. – 2008. – № 3. – С. 13–18.

УДК 87.717+241.631

ПСИХОПРОФІЛАКТИКА СУЇЦИДАЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ РЕЛІГІЙНОЇ ВІРИ

Олійник А.В., старший викладач
кафедри теоретичної та практичної психології
Національний університет «Львівська політехніка»

Стаття присвячена проблемі психопрофілактики суїцидальності з використанням життєдайного потенціалу релігійної віри. Проаналізовано науково-психологічні теорії щодо антисуїцидального впливу віри в Бога, релігійного смислу існування.

Ключові слова: суїцид, суїцидальні тенденції, психопрофілактика, релігія, релігійна віра.

Статья посвящена проблеме психопрофилактики суицидальности с использованием жизнеутверждающего потенциала религиозной веры. Проанализированы научно-психологические теории относительно антисуицидального воздействия веры в Бога, религиозного смысла существования.

Ключевые слова: суицид, суицидальные тенденции, психопрофилактика, религия, религиозная вера.

Oliynyk A.V. PSYCHO-PROPHYLAXIS OF SUICIDE BY FACILITIES OF RELIGIOUS FAITH

The article is devoted to the problem of psycho-prophylaxis of suicide with the use of life-giving potential of religious faith. Scientifically-psychological theories are analysed in relation to anti-suicidal influence of faith in God, religious sense of existence.

Key words: suicide, suicidal tendencies, psycho-prophylaxis, religion, religious faith.

Постановка проблеми. Досягнення релігії в психопрофілактичній сфері є особливо значними. Уселяючи ґрунтовне, всеохопне почуття безпеки, оптимістичної надії, вона чинить потужний психопрофілактичний вплив [6, с. 188]. На протигагу раціональному підходу до життя, як свідчать наукові дослідження, життєва практика, щира віра в Бога убезпечує від екзистенційної тривоги, страху й відчаю (які є психологічними чинниками суїцидальності), допомагає індивідам психологічно укорінитись у найвищий авторитет, який обіцяє їм порятунок від загрози зла та смерті, вселяє життєву наснагу, радість буття, оптимістичне сподівання на майбутнє.

У межах гуманістичної парадигми наука не володіє переконливими, раціонально виваженими аргументами, спроможними звільнити людину від мук суперечливого безутішного існування, й, напевно, ще дуже нескоро виробить їх. Вона спроможна лише пропонувати людині в міру її можливостей вдосконалювати світ і себе в ньому.

Власне, саме слово «віра», яке в реальному, повсякденному житті використовується не лише в релігійному, а й у нерелігійному значенні, тлумачиться як упевненість у чомусь, у здійсненні чого-небудь [4]. Така впевненість передбачає досягнення психічної рівноваги людини, є потужним стимулом для мобілізації внутрішньої духовної сили задля подолання життєвих негараздів, сприяє умиротворенню людської душі, що суперечить формуванню суїцидальних станів.

Ступінь розробленості проблеми. Теоретико-методологічною базою дослідження стали трактування релігійної віри як «вершини свідомості» – віри у високий сенс людського існування в концепції В. Джемса; йоготерапія В. Франкла, концепції Е. Фромма, представників гуманістичної психології (А. Маслоу, Г. Олпорта, К. Роджерса та ін.) щодо потужності антидеструктивного, антисуїцидального потенціалу віри в Бога, гуманістичних релігій; тлумачення могутньої життєдайності гуманістично-релігійних смислів існування в ро-

сійській релігійній філософії (М. Бердяєв, Ф. Достоєвський, Л. Толстой, С. Франк та ін.); психологія релігії В. Москальця (трактування релігійної віри як надпотужного антисуїцидального чинника) та ін.

Мета статті полягає в поглибленому обґрунтуванні проблеми антисуїцидального впливу релігійної віри, життєдайності релігійного смислу існування, розширенні науково-методичної бази психопрофілактики суїциду.

Виклад основного матеріалу. У сьогоднішньому суперечливому динамічному світі релігія стає чи не найнадійнішим пристанищем для стражденної душі людини, дає обнадійливу відповідь на фруструючі смисложиттєві проблеми. Намагання людей уникнути цинізму, бездуховності, морального нігілізму, ворожнечі, агресивності, утилітаризму, меркантилізму часто приводить їх до релігії, до релігійних духовних цінностей. У вірі в Бога чимало людей знаходить утіху, релаксацію, духовне піднесення, гідність, душевний спокій, радість буття, що потужно протидіє суїцидальності.

Сповнюючи життя людини високим смислом, релігійна віра рятує її від екзистенційного вакууму, почуття туги, безнадії, тривоги, сприятливих щодо суїцидальних налаштувань, зцілює та гармонізує її психіку. Полегшуючи людські страждання, вона створює можливість психологічно прилучитись до трансцендентного, абсолютного, одвічного й вічного.

Потужний життєдайний потенціал віри в Бога доводять Г. Сковорода, В. Джемс, Ф. Достоєвський, Л. Толстой, В. Соловйов, В. Розанов, М. Бердяєв, Е. Фромм, В. Франкл, В. Москалець та ін.

Наш національний геній Г. Сковорода наголошував, що значущість релігійної віри для людини можна порівняти з роллю серця в її тілі: як не може людина жити без серця, так не може вона жити без віри в Бога. Саме релігійна віра надає смислу життю, є духовною силою людини [10, с. 150–195].

На великий психотерапевтичний потенціал релігії вказував В. Джемс. Він наголошував, що загальним для всіх релігій є звільнення від душевного страждання. Позитивний потенціал релігійних почуттів долає меланхолію, депресію, відчай, безнадію, емоційний дисбаланс, які є емоційними чинниками суїцидальності, надає людині душевної рівноваги, сповнює її життя сенсом. Релігія змінює світорозуміння, самосприйняття людини з негативною палітри на позитивну. Така трансформація – перетворення негативно забарвлених, гнітючих емоційних станів у позитивно забарвлені, світлі, радісні, стеничні (що активі-

зують життєдіяльність, посилюють життєву енергію). Перехід від глибокого душевного страждання до радісного звільнення є істотною психологічною особливістю всіх релігій: на зміну внутрішньому сум'яттю, екзистенційним стражданням приходять душевний спокій і рівновага. Він наголошував, що людина, яка пройшла через муки пошуків, через тугу і скорботу, спроможна пізнати глибокий сенс життя. Охопленій полум'ям душевного сум'яття людині не може допомогти ні інтелектуальна, ні моральна втіха [3]. Це під силу лише релігії – чиннику, який за силою емоційної насиченості й інтенсивності не поступається душевним стражданням. Випробувавши на собі муки відчаю та душевної агонії, людина оновлюється і здійснює прорив в інший вимір буття. Саме релігійні переживання оживотворюють душевний стан, надають йому зачарування, піднесеного настрою, в якому «мить моральної смерті перетворюється на мить духовного народження» [3, с. 52]. Релігія надає сенсу людському існуванню, робить для людини легким і радісним те, що за інших обставин для неї є ярмом суворої необхідності [3, с. 55]. Усвідомлюючи свою недосконалість, людина піднімається на вищий щабель буттєвості, на рівні якого її позитивний потенціал поєднується з Величним. «Навернення, відродження, набуття благодаті й віри, досягнення внутрішнього миру – все це вирази, що означають повільний чи миттєвий процес, яким роздвоєна душа, що усвідомлює себе негідною та нещасливою, приходить до внутрішнього об'єднання, до усвідомлення своєї праведності й до почування щастя: вона знаходить тверду опору у своїй вірі в реальність того, що їй відкрили її релігійні переживання» [3, с. 157]. Душевна криза, нестерпний депресивний біль, відчай, тривалі негативно забарвлені емоційні переживання обертаються для людини катарсичним екстазом щастя, найвищим ступенем захоплення, блаженства, зумовленого почуванням розчинення особистісного «Я» у Вищій істоті.

Потужний емоційно-катарсичний ефект релігії є вершиною її психотерапевтичної ефективності. Катарсис інтенсивно звільняє від негативно забарвлених емоційних переживань і песимістичних думок, стимулюючи величезне душевне полегшення шляхом бурхливої розрядки гнітючого психічного напруження.

На катарсис як на один із найбільш давніх ефективних психотерапевтичних методів указував один із засновників гуманістичної психології К.Р. Роджерс. Гуманістична психологія прагне розв'язати глибокі, болісні конфлікти особистості за допомогою поси-

лення її «Я». Цьому, на думку К.Р. Роджерса, може активно сприяти сповідь як ритуальний складник, видимий елемент християнського таїнства покаяння, яку практикують католицькі та православні церкви. Сповідь спрямована на досягнення катарсичного ефекту, завдяки якому людина звільняється від психічного напруження, від страхів, тривоги і почуття провини, що породжують здебільшого підсвідому потребу в самопокаранні, що є істотним психологічним чинником суїцидальності. Повірівши в процесі сповіді в те, що здобула прощення найвищої морально-регулятивної інстанції, людина й сама прощає себе, позбуваючись почуття провини та прагнення самопокарання [8, с. 42–68].

Г.-В. Олпорт уважав, що релігія є вкрай потрібним людині інтегратором її психіки. За його спостереженнями, невротична особистість, як правило, жалкує щодо свого минулого, ненавидить своє сьогодення й боїться свого майбутнього. Релігія ж пропонує прощення за гідне жалю минуле, прийнятний, сповнений, якщо не радістю буття, то принаймні душевним спокоєм смисл теперішнього й оптимістичне сподівання на майбутнє, і цим самим потужно протидіє формуванню суїцидальності. Г.-В. Олпорт зауважив, що саме священик може заповнити екзистенційний вакуум людини, а не працівник лікарні, де використовується багато безособистісних методів лікування: «Те, що потрібно будь-якому хворому, це підтримка його винятковості, відчуття того, що вселенський дух розуміє його проблеми й підтримує його самого» [5, с. 112].

На важливість віри в Бога для психічного здоров'я особистості вказував К.-Г. Юнг. Він наголошував, що релігія є універсальною системою психотерапії, яка зцілює нестерпні душевні страждання людини, стабілізує її психіку, й смерть Бога в її душі неодмінно призведе до втрати людиною самої себе [5, с. 173]. Релігійні символи, за К.-Г. Юнгом, надають сенсу людському життю, дають змогу екзистенційно відчутти буттєвість, ефективно протидіють дегуманізації, відчуженості й роз'єднаності в суспільстві – процесам, які породжують надмірний індивідуалізм, ворожість, агресію людей і перебувають у прямому зв'язку з їхніми саморуйнівними потягами.

Запоруку успішного психотерапевтичного функціонування релігії К.-Г. Юнг убачав у співробітництві психологів і теологів. Психотерапевт не зможе ефективно лікувати, якщо не візьме на озброєння релігійні системи зцілення: «Людина, яка виступає від імені медицини, завжди є для іншої водночас і її священиком, рятівником душі, а

релігії – це системи, які зцілюють душевні недуги» [13, с. 70].

Західна психологія давно ґрунтовно й ефективно використовує релігію (її вітальні, життєдайні основи) у психотерапевтичній, психопрофілактичній, психорегулятивній діяльності. У США, західноєвропейських країнах сформувалась пасторська психологія – галузь знань, основною проблемою якої є шляхи та способи ефективного психорегулятивного впливу священиків на психіку людей [6, с. 189]. Ґрунтуючись на знаннях законів психіки, пасторська психологія розробляє ефективні методи впливу на віруючих.

Взірцем ефективної психопрофілактики і психотерапії засобами релігії є логотерапія В. Франкла. Немає іншої психотерапевтичної концепції особистості, яка була б настільки особистісно вистраждана, загартована в горнилі пекла нацистського табору. Випробувавши всі жахи нацистських концтаборів на собі, В. Франкл виходив із того, що релігійна віра надавала в'язням сенсу життя навіть у жахливих умовах Освенціму й Дахау. Він писав: «... чи не варто нам припустити, що над людським світом здійснюється перевершуючий її і недоступний для неї світ, чий надсмісл здатний надати смислу її стражданням» [11, с. 20]. Людина прагне віднайти сенс життя й переживає сприятливий для суїцидальності екзистенційний вакуум, якщо це прагнення залишається нереалізованим.

Основна ідея логотерапії – знаходження особистістю за допомогою психотерапевта високого смислу свого життя. Для релігійної людини, за В. Франклом, питання про сенс життя взагалі не виникає, тому що щиросердна віра в Бога сповнює все її істото глибоким життєдайним смислом. Відтак логотерапія є дієвим терапевтичним засобом, спрямованим на подолання психологічних проблем суїцидента. Вона може допомогти потенційному суїцидентові здобути прагнення жити, повернувши його до смислу.

Переконання в глибокому релігійному смислі страждань сповнює людське буття високим життєдайним сенсом і є потужним фактором протидії аутодеструктивності. Віра в надсмісл робить людину сильнішою: для такої віри немає нічого марного, безглузкого. Логотерапія вчить розглядати життєві негаразди як шлях до зцілення, зберігаючи віру навіть у найважчі періоди відчаю [11]. Упевненість у недаремності життєвих мук сповнює людську психіку величезною життєвою енергією, є джерелом її духовної сили, допомагає долати будь-які труднощі, зберігає високий сенс існування.

Логотерапевтичне лікування, зорієнтоване на суперсмысл, повертає розчарованій людині втрачену, підсвідому релігійність. В. Франкл підкреслював, що не людина ставить питання про сенс свого життя – життя ставить ці питання перед нею. Сенс буття є необхідним його фундаментом: серед в'язнів нацистських концтаборів виживали не найздоровіші й наймолодші, а ті, хто мав дуже цінну для себе життєву перспективу, спроектований у майбутнє високий життєвий смысл.

На переконання В. Франкла, людське існування за будь-яких обставин сповнене смыслом: навіть самогубець вірить у смысл якщо не життя, то смерті [11, с. 177–182]. Логотерапія шукає абсолютно життєдайний смысл, який не втратить свого потенціалу за будь-яких обставин, завжди оберігатиме людину. Саме таким є смысл життя, який пропонує релігія.

Наведені аргументи переконують у тому, що особистість може гідно й щасливо існувати, зберегти себе від жаги самознищення, якщо матиме надособистісний (перевершуючий її) смысл, який пропонує релігія, житиме не лише для себе й заради себе. Життя, позбавлене високого надособистісного смыслу, спрямоване виключно на цінності нестабільного матеріального світу, не захищене від відчаю, нудьги та песимізму – чинників, які перебувають у прямому зв'язку із суїцидальністю. Релігійна віра протидіє формуванню суїцидальних настроїв: володіючи потужним зцілюючим потенціалом, рятує більшість людей від мук переживання екзистенційного абсурду, тривоги, туги, особистісних розчарувань. Будучи потужною життєдайною силою, віра в Бога інтегрує психіку людини на основі високих екзистенційних смыслів, вселяє в неї почування безпеки, спокій та оптимізм. Ідеали релігійної віри є найміцнішими, надають психіці людини стійкості й цілеспрямованості, забезпечують її психологічний комфорт, упевненість і внутрішню нездоланність [2, с. 436].

Потужним психопрофілактичним потенціалом протидії суїцидальним тенденціям володіє християнська віра: завдяки пропагуванню гуманістичних ідеалів добра, милосердя, любові, християнство набуло величезної життєдайної сили. Християнський альтруїзм – вершина гуманізму, ґрунтований на жертвній любові до ближнього: любити означає забути про себе. Про це свідчать слова Ісуса Христа: «Хто зберіг душу свою – втратить її, хто втратить її заради Мене – збереже її», промовляючи які, має на увазі любов до інших людей (Матф. 10:39). Християнська любов є єдиним засобом розв'язання життєвих суперечностей, вона

долає жорсткі межі замкнутості, егоїзму, передбачає всепрощення, співчуття, милосердя (що суперечить деструктивності, формуванню суїцидальних тенденцій), є шляхом до істинної свободи від зла: «Любов довготерпляча, милосердна, незаздрисна, позбавлена гордині та пихи, не байдужа, не шукає користі, недратівлива, не мислить зла, не радіє несправедливості, а радіє істині; усе прощає, усьому вірить, на все надіється, усе зносить» [1, с. 543].

Зовсім недавно психотерапевти остаточно переконалися в тому, що завжди доводили гуманістичні релігії: немає кращих ліків для душі, окрім любові, яка перетворює всю емоційну сферу людської психіки: люблячий радіє, а той, хто ненавидить, страждає й примножує зло [6, с. 189]. Християнська віра, закликаючи до всепрощення («благословляйте тих, хто проклинає вас») і жертвної, позбавленої егоїзму любові до ближнього, суперечить примноженню зла та агресії в людських душах, володіє потужною силою протидії деструктивності, а відтак і аутодеструктивності [1, с. 359].

На величезну ефективність любові до ближнього, співчуття й розуміння в психопрофілактиці суїцидальності в єдності із застосуванням методів лікарської допомоги вказував І. Сікорський у монографії «Психологічна боротьба із самогубством у юні роки», наголошуючи, що кожен повинен бути готовий надати ближньому «швидку психологічну допомогу» [9].

На переконання Е. Фромма, щира любов до себе та іншого дає людині змогу долати почування самотності й ізоляції (сприятливого щодо формування суїцидальних тенденцій). Це конструктивна форма подолання екзистенційної самотності пов'язана з потребою віддавати, а не лише брати: істинна любов передбачає взаємне духовне збагачення [12].

Потужним психопрофілактичним і психотерапевтичним ефектом у протидії формуванню «сприятливих» щодо суїцидальності невропатично-депресивних деструкцій у психіці людини володіє християнське трактування людського страждання. Саме в душі, гартованій стражданням, розкриваються активні людські чесноти – милосердя, здатність зносити поневіряння задля встановлення справедливості. Оскільки, згідно з релігійним трактуванням, у Царство Боже потраплять не просто добродішні, а насамперед ті, хто пройшов через випробування, то подібне релігійне налаштування дає можливість, вистраждавши, здобути самоповагу, що суперечить формуванню почуття нікчемності, сприятливого щодо суїцидальності [2, с. 294].

Аналіз результатів нашого емпіричного дослідження засвідчив наявність стурбованості серед опитаної студентської молоді (причому як віруючої, так і невіруючої) зниженням рівня гуманності, толерантності, доброзичливості серед населення, зростанням рівня суїцидальності. Наші невимушені, ненав'язливі довірливі бесіди зі студентами щодо використання гуманістичного потенціалу релігійної віри в профілактиці аутодеструктивності показали зацікавленість і підтримку з боку більшості з них. 63% віруючих і 37% невіруючих студентів, присутніх під час таких бесід, погодилися з думкою про те, що глибинним джерелом аутодеструктивних потягів сучасної молоді є наростання відчуженості, ворожості, агресії в міжособистісних взаєминах, надмірна егоїстична зосередженість більшості на власних меркантильних інтересах, й відтак на байдужості до проблем іншого, що суперечить релігійній етиці. Оскільки людина не може жити без любові, без духовного спілкування з іншими, гордяня, егоїзм та агресія «вбивають» її, стверджує Р. Грановська [2, с. 284]. 19,38% досліджуваних нами віруючих студентів безпосередньо пов'язують тенденцію зростання суїцидальності серед молодого контингенту з низьким рівнем духовності сучасного суспільства.

В унісон усьому вищезазначеному варто ще раз підкреслити: «врятувати» страждячу душу людини від деструктивності (а відтак і аутодеструктивності) спроможний вітальний, гуманістичний потенціал релігії шляхом пробудження її «гуманістичної совісті», що сприяє моральному вдосконаленню особистості.

У разі сумнівів у моральності своєї поведінки чи відхиленні від норм моральності людина звертається передусім до свого внутрішнього голосу, совісті й інтенсивно рефлексує. У результаті реалізується ланцюг психічних явищ: усвідомлення та переживання гріха, страждання й можливий катарсис, формування установки до морального вдосконалення [2, с. 43]. Моральність, совість є стрижневим утворенням у психологічній структурі духовності особистості, згідно з тлумаченнями цього феномена представниками гуманістичного напрямку в психології (Х. Кохут, В. Франкл, Е. Фромм та інші), як здатність до автентично-вільного самовизначення й саморегулювання, до протиставлення своєї позиції соціальним імперативам і табу, біологічним інстинктам, якщо вони суперечать цій позиції. Совість як голос Бога в людині («Ти» Бога в людині в логотерапії В. Франкла) відділяє моральний вчинок від гріховного, коментуючи словами філософа,

це «надійний захист нашої цілісності, який скеровує нас до нас, коли є небезпека втратити себе» [11, с. 255]. Це регулятивний механізм моралі, що являє собою, за Г.В.Ф. Гегелем, «процес внутрішнього визначення добра і зла». Нагородою совісті є комфортний, вдоволено-спокійний стан душі, так звана спокійна совість (для релігійної людини «життя по совісті» – життя згідно із заповідями Бога), а муки совісті – її карою, яка може бути дуже жорстокою за інтенсивністю, нестерпністю страждань людини (муки совісті є психологічним базисом і чинником почуття провини, характерного для самосвідомості суїцидента). Муки совісті, як наголошує В. Москалець, є психологічним стрижнем каяття і спокути, що мають привести суб'єкта до розчулення, просвітлення, любові, доброзичливості [6, с. 117]. Щире каяття, величезне внутрішнє бажання спокутування власних гріхів, можливе переживання катарсису і, як наслідок, очищення совісті роблять людину добрішою, гармонійнішою. Саме тому, як наголошує В. Франкл, тільки «недрімаюча» совість не дає змоги піддатися деструктивності, а відтак і аутодеструктивності.

Висновки. Отже, психопрофілактична сутність релігії полягає в тому, що вона відвертає увагу людини від душевної скрути, формує позитивний і цілісний погляд на світ, розкриває перед людиною своєрідну можливість, яку вона ніде, окрім релігії, не може віднайти: можливість укорінитись, утвердитись у Трансцендентному, рятує в складних життєвих ситуаціях, допомагає зрозуміти те, що не зрозуміло, прийняти, змиритися з тим, що неможливо змінити, сповнює все її єство життєдайними вірою, надією та любов'ю.

Віра передбачає цілковиту довіру, переконання, впевненість у чомусь чи комусь, його моральності, повне схвалення, любов і покладання на когось у здійсненні чого-небудь. Власне релігійна віра – повне світоглядне й психологічне прийняття основних положень конкретної релігійної системи, повне визнання релігійної істини за відсутності необхідних доказів. І, вочевидь, таке повне визнання і прийняття життєдайних основ релігійної віри є потужним сакраментально-глибинним чинником протидії суїцидальності.

Отримані результати не претендують на вичерпне висвітлення досліджуваної проблеми, а відкривають нові перспективи наукових досліджень антисуїцидального впливу релігійної віри: залишається актуальним дослідження глибинно-психологічних антисуїцидальних механізмів впливу віри в Бога, сповіді, молитви та інших духовних практик у протидії суїцидальності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. – К. : Українське біблійне товариство, 2002. – 1159 с.
2. Грановская Р.М. Психология веры / Р.М. Грановская. – СПб. : Речь, 2004. – 576 с.
3. Джемс В. Многообразие религиозного опыта / В. Джемс. – СПб. : Андреев и сыновья, 1993. – 418 с.
4. Новий тлумачний словник української мови : в 3 т. / уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. – К. : Аконіт, 2006. – Т. 1. – 2006. – 862 с.
5. Предко О.І. Психологія релігії: історія, теорія, релігієзнавчі виміри : [монографія] / О.І. Предко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 278 с.
6. Москалець В.П. Психологія релігії : [посібник] / В.П. Москалець. – К. : Академвидав, 2004. – 240 с.
7. Психологія суїциду: [посібник] / ред. В.П. Москальця. – К. : Академвидав, 2004. – 288 с.
8. Роджерс К.С. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К.С. Роджерс. – М. : Прогресс, 1994. – 480 с.
9. Сикорский И.А. Психологическая борьба с самоубийством в юные годы / И.А. Сикорский. – К. : Тип. Кушнерева И.Н., 1913. – 44 с.
10. Сковорода Г. Наркіс. Розмова про те: пізнай себе / Г. Сковорода // Сковорода Г. Твори : у 2 ч. / Г. Сковорода. – Т. 1. – 1994.
11. Франкл В. Основы логотерапии. Психотерапия и религия / В. Франкл. – СПб. : Речь, 2000. – 286 с.
12. Фромм Э. Искусство любить. Исследования природы любви / Э. Фромм. – М. : Педагогика, 1990. – 157 с.
13. Юнг К.Г. Бог и бессознательное / К.Г. Юнг. – М. : Олимп, ООО «Изд-во АСТ-ЛТД», 1998. – 480 с.

УДК 159.09.07

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЙ ПОВЕДІНКИ У ПСИХОТРАВМУВАЛЬНІЙ СИТУАЦІЇ ЯК РЕСУРСУ ДЛЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ КОМБАТАНТА

Попелюшко Р.П., к. психол. н.,
доцент кафедри практичної психології та педагогіки
Хмельницький національний університет

Метою статті є теоретичне обґрунтування застосування методики “BASIC Ph” та аналіз результатів діагностичного дослідження стратегій поведінки комбатантів у психотравмувальних ситуаціях як ресурсу в процесі їхньої психологічної реабілітації. Наголошено, що сучасний стан психодіагностичного дослідження комбатантів засвідчує, що під час дослідження виявляються ознаки посттравматичного стресового розладу, але взагалі не звертається увага на поведінкові ресурси комбатанта, якими він користується в процесі подолання стресових ситуацій. Актуалізація цього ресурсу комбатанта дасть спеціалістам змогу ефективніше побудувати реабілітаційні та реадaptaційні заходи щодо подолання наслідків психотравмувальних ситуацій, сприятиме забезпеченню збереження фізичного і психічного здоров'я комбатантів.

Ключові слова: психологічна реабілітація, канал ресурсу, комбатант, стрес, травматична подія.

Целью статьи является теоретическое обоснование применения методики “BASIC Ph” и анализ результатов диагностического исследования стратегий поведения комбатантов в психотравмирующих ситуациях как ресурса в процессе их психологической реабилитации. Отмечено, что современное состояние психодиагностического исследования комбатантов показывает, что при исследовании выявляются признаки посттравматического стрессового расстройства, но в большинстве случаев не обращается внимания на поведенческие ресурсы комбатанта, которыми он пользуется при преодолении стрессовых ситуаций. Актуализация данного ресурса комбатанта позволит специалистам более эффективно построить реабилитационные и реадaptaционные меры по преодолению последствий психотравмирующих ситуаций, будет способствовать сохранению физического и психического здоровья комбатантов.

Ключевые слова: психологическая реабилитация, канал ресурса, комбатант, стресс, травматическое событие.

Popelushko R.P. RESEARCH STRATEGIES BEHAVIORS IN PSYCHOTRAUMATIC SITUATION AS A RESOURCE FOR PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF COMBATANTS PERSONALITY

The aim of this paper was to study the application of theoretical methods “BASIC Ph” and analysis of diagnostic studies behavioral strategies combatants in stressful situations as a resource in their psychological rehabilitation. Also stressed that the current state combatants' psycho diagnostic research shows that the study revealed signs of PTSD but did not pay attention to behavioral combatant resources which he uses in overcoming stressful situations. Actualization of this resource combatant will allow specialists to build a more effective rehabilitation and adaptation measures to overcome the consequences of stressful situations promote the preservation of physical and mental health combatants.

Key words: psychological rehabilitation, channel of the resource, combatant, stress, traumatic event.